

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

SCRAPIE – INSÄNDNING AV PROVER FRÅN DÖDA OCH AVLIVADE FÅR OCH GETTER FRÅN ETT OMRÅDE SOM INTE HÖR TILL KADAVERINSAMLINGEN

I jord- och skogsbruksministeriets förordning om bekämpning av BSE hos nötkreatur samt scrapie hos får och getter (321/2021) krävs att gårdar som är belägna utanför insamlingsområdet och som håller minst 50 tackor eller hongetter ska sända in prover för TSE-undersökning. Denna Livsmedelsverkets anvisning är avsedd att underlätta tillämpningen och verkställandet av lagstiftningen.

1. Undersökningsskyldighet

Uppföljning av scrapie hos får eller getter som är äldre än 18 månader och som har dött eller avlivats på gården gäller på gårdar som håller minst 50 tackor eller hongetter och som är belägna utanför insamlingsområdet för kadaver.

Av de får eller getter som är äldre än 18 månader och som har dött eller avlivats på gården ska minst ett djur undersökas för scrapie under varje kalenderår. Om inga djur över 18 månader har dött eller avlivats på gården inom året, behövs ingen provtagning.

Djurhållaren ska antingen själv se till att provet tas och att det sänds till Livsmedelsverket för undersökning eller meddela kommunalveterinären att djuret har dött eller avlivats, som då sköter om provtagningen och ser till att provet sänds till Livsmedelsverket.

Till Livsmedelsverket får sändas prover avgiftsfritt av döda eller avlivade får eller getter som är äldre än 18 månader även från gårdar som är belägna utanför insamlingsområdet men som håller mindre än 50 tackor eller hongetter.

2. Anmälning till kommunalveterinären

Djurhållaren meddelar kommunalveterinären om att djuret har dött eller avlivats om det är meningen att kommunalveterinären ska sköta om provtagningen och sända in provet till Livsmedelsverket. För att påskynda sändning av provet och undvika kontaminering, anmälan har begärts att göras så snart som möjligt, dock under kontorstid.

3. Provtagning

För scrapie undersöks hjärnstammen och lillhjärnan. Till hjärnstammen hör mellan- och mitthjärnan, hjärnbryggan och förlängda märgen. Provet tas från obexområdet i bakre delen av hjärnstammen. Provet från hjärnstammen ska vara ca 4-5 cm långt. Lilla hjärnan ligger ovanför den bakre delen av hjärnstammen. Provbiten som tas från lilla hjärnan skall vara ca 2 x 2 cm stor och inkludera lilla hjärnans veckade hjärnbark.

Om provtagning via nackhålet inte är möjlig ska hela huvudet sändas in. Provet eller huvudet ska sändas in för undersökning så snart som möjligt efter att djuret dött eller avlivats. En provbit kan sändas till Livsmedelsverket för analys även om den är i dåligt skick eller har sönderfallit.

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

Proverna tas med en plast- eller stålsked som är avsedd för ändamålet. Vid provtagningen ska engångshandskar alltid användas, men ingen annan särskild skyddsutrustning behövs. Det rekommenderas att en ny engångssked av plast används för varje djur. Om det inte finns några engångsskedar att tillgå, ska stålskeden rengöras efter varje djur genom sköljning i rikligt med vatten. Utöver sked behövs också pincett, engångskniv och sax med böjd spets för provtagningen. Plastskedarna är engångsskedar och kan förstöras genom bränning. Du kan desinficera både plast- och stålskedar genom att sätta dem i en 4 % hypokloritlösning för två timmar.

4. Provtagningsutrustning

Skedar och provtagningsburkar som behövs vid provtagning kan beställas från Livsmedelsverkets avsändningsavdelning antingen per e-post: tilaukset@ruokavirasto.fi, eller per telefon Heikki Heinänen: 0400 378 710 / Outi Nyman, puh. 050 4637759.

5. Provtagningsteknik

- Huvudet lösgörs mellan den första nackkotan och skallen.
- Huvudet ställs upp och ned med ventralsidan uppåt, så att stora nackhålet (*foramen magnum*) syns. Ändan av hjärnstammen borde synas i nackhålet.
- Hjärnstammens ända fattas med pincetten och engångskniven eller så skjuts saxens spets in på insidan av nackhålet mellan hjärnhinnorna och hjärnstammen. Skalpell eller saxens spets förs runt hjärnstammen så att hjärnstammen lossnar från den omgivande vävnaden.
- Provtagningsskeden sätts ovanför hjärnstammen (på ventralsidan) mellan hjärnstammen och omgivande hjärnhinnor.
- Provtagningsskeden skjuts djupare in längs benväggen så att skedens konkava del i sin helhet är inne.
- Skeden förs runt hjärnstammen både åt höger och åt vänster ca 90 grader för att bryta de nervknippen som utgår från hjärnstammen. Om dessa inte bryts är det svårt att få ut en hel bit av hjärnstammen.
- Framdelen av skeden trycks nedåt så att hjärnstammen bryts, och skeden dras ut. Den lösgjorda biten från hjärnstammen följer med skeden.
- Provet sätts i en för ändamålet avsedd plastburk.
- Skeden förs på nytt in i nackhålet på samma sätt som första gången och skeden vrids till höger och till vänster, men denna gång tas provet lägre ner så att delar av lilla hjärnan kommer med.
- Skeden med delar av lilla hjärnan dras ut och provbitarna läggs i samma burk som provet av hjärnstammen.
- Ytterligare information i Livsmedelsverkets nätsidor:
- <https://www.ruokavirasto.fi/sv/laboratorietjanster/undersokningar-om-djursjukdomar/anvisningar-for-provtagning/far-och-getter/scrapie/>

6. Förpackning av prover

Om prov har tagits av hjärnstammen och lilla hjärnan ska det förpackas i en plastburk som är avsedd för ändamålet. Fårets/getens öronmärke ska alltid sättas i plastburken. Om djuret inte är öronmärkt ska burken märkas på ett sådant sätt att man med säkerhet vet vilket djur som det är fråga om. Burken viras därefter in i ett absorberande material och förpackas i en tät plastpåse innan den sätts in i emballaget.

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

Om ett helt huvud sänds in som prov, ska öronmärkena lämnas kvar i öronen. Huvudet kyls ned och viras in i ett absorberande material (t.ex. en dagstidning). Därefter sätts det i två täta plastpåsar, och kring den inre plastpåsen viras ett absorberande material innan det sätts i den yttre plastpåsen. Då ett huvud har förpackats på detta sätt kan det sättas i emballage för transport.

Undersökningsremissen för scrapie ska fyllas i noggrant. För att förhindra att remissen smutsas ner ska provburkarna eller huvudet inte sättas i samma plastpåse som remissen. Provburkar, huvud och remisser förpackas noggrant så att inget kan läcka ut i miljön om burkarna eller förpackningen eventuellt öppnas eller går sönder.

Remissblanketten finns på adressen: <https://www.ruokavirasto.fi/sv/om-oss/tjanster/guider-och-blanketter/laboratorieundersokningar/undersokningar-om-djursjukdomar/produktionsdjur/>

Om du önskar att en annan undersökning utöver scrapie ska utföras, utreds det i förväg vilket provmaterial som behövs och begäran om utredning specificeras på en skild remiss. För alla andra undersökningar som utförs kommer en avgift att tas ut i enlighet med Livsmedelsverkets prislista.

7. Sändning av prover

Prover som har förpackats på det sätt som beskrivs ovan kan sändas in med Matkahuolto eller på posten för undersökning. På grund av risken för kontaminering av provet ska provet skickas på en vardag från måndag till torsdag.

Hjärnprover sänds till prionlaboratoriet vid Livsmedelsverkets forskningsenhet för virologi i Helsingfors. Proverna skickas via posten eller Matkahuolto, men **det är oftast lättare att skicka via Matkahuolto.**

Hela huvud sänds till närmaste Livsmedelsverkets obduktionssal. Innan huvudet skickas, ska avsändaren kontakta Livsmedelsverkets verksamhetsställe i fråga. **Livsmedelsverket rekommenderar att sända huvud via Matkahuolto och på fraktsedeln antecknas att mottagaren betalar frakten.**

Yttreförpackningen förses alltid med texten "Undantaget veterinärmedicinskt prov" oavsett om paketet skickas av Matkahuolto eller per post.

till Helsingfors kan sändas både hjärnprover och hela huvuden

- Leveransadress för hjärnprover

- Posten: Livsmedelsverket, Virologi/prionlaboratoriet, Mustialagatan 3, 00790 Helsingfors, telefon för adresskort 0400 378 710 eller 0500 415 441
 - Ett paket på mindre än 2 kg kan skickas som ett expresspostkontrakt. I detta fall ska symbolen för expresspostkontrakt på Helsingfors, som finns i avsnitt A 4.3 i instruktionspärmen (toimintaohjekansio), att limmas på paketet (skrivs ut i färg).
 - Länken till Pikantti: <https://pikantti.ruokavirasto.fi/display/ELVAL/Toimintaohjekansio>

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

- Ett förfyllt postadresskort kan också beställas från Livsmedelsverket i förväg, råd för beställning finns i anvisningen A 4.3 i instruktionspärmen (punkt 2.2.1)
- Matkahuolto (som expresspaket): Livsmedelsverket, Mustialagatan 3, 00790 Helsingfors, uppmanas att dirigera paketet till Kampens terminal i Helsingfors (Helsinki 7), kreditnummer 9400278 (= mottagaren betalar frakten)
- **Leveransadress för hela huvud**
 - Matkahuolto Helsingfors KAMPPEN, adress och instruktioner enligt ovan
 - Vid behov telefon för adresskort 0400 378 710 eller 0500 415 441
 - Mottagning av prover till obduktiosalen kl. 8.00 - 16.15, tfn 029 530 4552

Till andra verksamhetsställena endast hela huvud

- **Livsmedelsverket Uleåborg**
 - Bussgods: Matkahuolto ULEÅBORG, kreditnummer 6100752
 - Telefon för adresskort 040 515 4325
 - Leverans: Elektriikkatie 5, 90590 Uleåborg
- **Livsmedelsverket Kuopio**
 - Bussgods: Matkahuolto KUOPIO, kreditnummer 8600227
 - Telefon för adresskort 040 489 4484
 - Leverans: Neulaniementie 4, 70210 Kuopio
- **Livsmedelsverket Seinäjoki**
 - Bussgods: Matkahuolto SEINÄJOKI, kreditnummer 3300143
 - Telefon för adresskort 040 180 1585
 - Leverans: Keskuskatu 23, 60100 Seinäjoki

8. Biprodukter

Nedgravning av kadaver tillåts fortfarande utanför insamlingsområdet, det vill säga på avlägset belägna områden. Du hittar anvisningar om nedgravning på adressen:

<https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/doda-djur/nedgravning/>

Det är förbjudet att använda kadaver av får och getter som är äldre än 12 månader vid utfodring av vilda djur (dvs. av åtel). Mer information om användning av åtel finns i Livsmedelsverkets websidor: <https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/doda-djur/anvandningen-av-atel/>

9. När blir undersökningsresultatet klart?

Undersökningssvaren skickas per post inom ungefär en månad efter att provet sändes in.

Om ett snabbtest tyder på eller om ett verifierat undersökningsresultat visar att ett får eller en get har insjuknat i scrapie, förfaras situation enligt djursjukdomslagstiftningen. Länsveterinären ger då anvisningar om vilka åtgärder som ska vidtas.

10. Förvaring av undersökningsresultat och övervakning av provtagning

Djurhållaren ska förvara undersökningssvaret i minst tre år och visa intyget till den övervakande myndigheten på begäran.

Scrapie – insändning av prover från döda och avlivade får och getter från ett område som inte hör till kadaverinsamlingen, anvisning för veterinärer

Livsmedelsverket sänder undersökningssvaren till länsveterinären och till den tjänsteveterinär som tog proverna så att de kan kontrollera provtagningen inom sitt verksamhetsområde. Om uppföljningen av scrapie inte är heltäckande inom området ska gårdarna ges en påminnelse om provtagning.

11. Kostnader

Kommunalveterinärens besök på gården på grund av misstanke eller provtagning av scrapie är avgiftsfri för djurhållaren. Om kommunalveterinären sköter om provtagningen och sänder in proverna, ersätter regionförvaltningsverket kommunen för de kostnader som orsakats.

Djurhållaren får, om han så önskar, be en annan veterinär än kommunveterinären att bistå med att ta och skicka provet, men i detta fall ersätter staten inte kostnaderna för arbetet eller besöket av veterinären.

Undersökning och sändning av prover är avgiftsfritt för djurhållaren.

12. Ytterligare information

Ytterligare information om provtagningen:

<https://www.ruokavirasto.fi/sv/odlare/djurhallning/djurhalsa-och-sjukdomar/djursjukdomar/far-och-getter/scrapie/>

Undersökning av scrapie:

Specialforskare Sirkka-Liisa Korpenfelt, tfn 050 351 0308, sirkka-liisa.korpenfelt@ruokavirasto.fi

Uppföljning av scrapie:

Överinspektör Tanja Lähteinen, tfn 050 477 6865, tanja.lahteinen@ruokavirasto.fi

Biprodukter och nedgrävning:

Överinspektör Milla Luukko, tfn 050 571 1369 milla.luukko@ruokavirasto.fi

Myndighetens verksamhet ska grunda sig på lagstadgad behörighet och myndigheten ska noggrant efterfölja lagen i sin verksamhet. Myndigheternas anvisningar är till sin rättsliga natur inte bindande för andra myndigheter eller aktörer. Frågor som gäller tillämpning av lagstiftningen avgörs i sista hand i domstol.

I denna anvisning finns både citat ur lagstiftningen och tolkningar av lagstiftningens tillämpning. Tolkningarna i anvisningen är Livsmedelsverkets syn på hur lagstiftningen borde tillämpas.

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har uppsatts och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto
PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO
Puh. 029 530 0400 (vaihde)
ruokavirasto.fi
Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket
PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET
Tfn 029 530 0400 (växel)
livsmedelsverket.fi
FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority
P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND
Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)
foodauthority.fi
Business ID: 2911686-7